

Book Review

Transforming Agricultural Education for a Changing World, 2009

By National Research Council, USA

National Academic Press (Available: <http://www.nap.edu/catalog/12602.html>)

206 pages

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล

Pongpan Traimongkolkul

การศึกษาด้านเกษตรศาสตร์ (agricultural education) เป็นระบบการศึกษาที่ยิ่งใหญ่และมีคุณภาพการอย่างสูงต่อการสร้างชาติและการเจริญเติบโตของประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศมหาอำนาจซึ่งพึ่งตนเองได้อย่างดีในเรื่องอาหาร โดยสามารถผลิตอาหารได้อย่างเพียงพอ และมีเหลือสำหรับเป็นสินค้าส่งออกแข่งได้อีก

แนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาด้านเกษตรศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เน้นความเข้มแข็งของอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ ถือเป็นต้นแบบให้ประเทศต่างๆ ในเอเชีย แม้ประเทศไทยเองก็ได้โอนสังสัจจากการมีอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ที่มีรากฐานมั่นคง สามารถสร้างองค์ความรู้และทรัพยากรบุคลากรด้านการเกษตร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่หนุนส่งให้ไทยเป็นประเทศส่งออกสินค้าเกษตรระดับต้นๆ ของโลก

แต่ในวันนี้ การศึกษาด้านเกษตรศาสตร์ หรือในที่นี้ขอเรียกสั้นๆ ว่า “การศึกษาเกษตร” ของสหรัฐอเมริกา กำลังเผชิญภาวะวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแท้จริงเป็นสภาวะที่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องในช่วงกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่ใส่ใจและเฝ้าระวังระบบการศึกษาของตนอยู่เสมอ เพราะถือว่า การ

ศึกษาคือ กุญแจสำคัญต่อความมั่นคงและวัฒนาของประเทศ จึงสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์หวัพาทย์ระบบและทิศทางการจัดการศึกษา หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่นี้อย่างจริงจังได้แก่ สภาการวิจัยแห่งชาติ (National Research Council) ซึ่งสนับสนุนการวิเคราะห์หวัพาทย์บนฐานการวิจัย ก่อให้เกิดผลงานเด่นๆ หลายเรื่องที่สามารถปลุกกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในระดับชาติได้

หนังสือ **Transforming Agricultural Education for a Changing World** เป็นผลงานหนึ่งของรายงานเชิงวิเคราะห์หวัพาทย์ดังกล่าว ซึ่งเจาะลึกระบบอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและเสนอทางออก จัดทำโดย *Committee on a Leadership Summit to Effect Change in Teaching and Learning* ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มนักวิชาการในด้านการศึกษากเกษตรและเกี่ยวข้อง โดยการทำกับของสภาการวิจัยแห่งชาติ เป็นหนังสือที่นักวิชาการในแวดวงอุดมศึกษากเกษตรศาสตร์ของไทยควรอ่านอย่างยิ่ง เพื่อที่จะเรียนรู้จากนักการศึกษาเกษตรของสหรัฐอเมริกาว่า เขาคิดอะไรกันบ้าง จะทำอะไรกันบ้าง เพื่อวกกลับมาทบทวนและปรับรื้อระบบอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ของเราที่กำลังประสบภาวะวิกฤตอยู่เช่นกัน คุณูปการของการอ่านหนังสือนี้ จึงไม่ได้อยู่ที่การอ่านเพื่อจะเปลี่ยนตามอย่างเขาแต่อ่านเพื่อคิดและเรียนรู้ที่จะ “วิเคราะห์

วิพากษ์ตนเอง (self critique)” ซึ่งเป็นสิ่งที่เรายังขาดในแวดวงอุดมศึกษาเกษตรศาสตร์ของไทย

หนังสือนี้ มีความยาว 206 หน้า แบ่งเนื้อหาเป็น 6 บท มีสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

บทที่ 1 “MOTIVATING CHANGE” เป็นอารัมภบท ที่ควรต้องอ่านโดยละเอียด นับตั้งแต่ การให้นิยามของ “การเกษตร” ในบริบทปัจจุบัน ซึ่งเป็นนิยามร่วมสมัยที่มีขอบเขตกว้างและมีลักษณะพหุมิติ บทนี้ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตรซึ่งไม่จำเพาะเพียงปัญหาในการผลิตอาหารเพื่อบริโภค แต่ยังรวมถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเพื่อรองรับการขาดแคลนพลังงาน เป็นการผลิตที่มีความยั่งยืนมากขึ้น ท่ามกลางภาวะวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมของโลก ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงนี้ ต่อระบบการศึกษาเกษตรที่จำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการใหม่ๆ ในด้านการเกษตร ที่น่าสนใจคือส่วนที่กล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยในกลุ่มที่เรียกว่า *Land-Grant Universities* ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยประจำมลรัฐที่ก่อตั้งด้วยปรัชญาของอุดมศึกษาเพื่อปวงชน และเป็นกลุ่มสถาบันการศึกษาที่เป็นหัวหอกในการวิจัยและพัฒนาการเกษตร ตลอดจนการเผยแพร่ความรู้สู่สังคมตลอดช่วงศตวรรษที่ผ่านมา ผู้เขียนวิเคราะห์ให้เห็นว่ากลุ่มมหาวิทยาลัยเหล่านี้ กำลังเผชิญภาวะวิกฤตและบทบาทที่ท้าทายในยุคปัจจุบัน แต่จะยังคงเป็นความหวังของประเทศ ถ้ามีการปรับเปลี่ยนเชิงรุกในการจัดการศึกษาเกษตร

บทที่ 2 เป็นการขยายความต่อจากบทที่ 1 ในรายละเอียดของบริบทของการเปลี่ยนแปลงในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกษตร ได้แก่ ผู้เรียน การศึกษาระดับอุดมศึกษา การเกษตร และงานอาชีพ ผู้อ่านจะเห็นว่า บริบทการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เหล่านี้ ส่วนหนึ่งมีความคล้ายคลึง หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในประเทศไทย

บทที่ 3 ถึง บทที่ 5 เป็นเนื้อหาหลักที่เสนอแนะแนวทางการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาเกษตรในระดับอุดมศึกษาในทุกมิติ ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งในหลักสูตรและเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม

สมกับบริบทปัจจุบัน ครอบคลุม 3 ภารกิจหลัก ได้แก่ การสอน การวิจัย และการเผยแพร่ส่งเสริมความรู้ต่อชุมชน (teaching-research-outreach) การคัดเลือกและพัฒนาคุณภาพผู้สอน รวมถึงการให้ผลตอบแทน การเชื่อมโยงการศึกษาเกษตรกับหน่วยงานอื่นๆ ในมหาวิทยาลัย สุดท้าย เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างเครือข่ายนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ โรงเรียนวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอื่น ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน แหล่งงาน ตลอดจนเครือข่ายนานาชาติ ข้อเสนอแนะเหล่านี้ มีหลายประเด็นที่แสดงให้เห็นความพยายามคิดใหม่ทำใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงรุก

ปัจจัยสำคัญของหนังสือเล่มนี้คือ “A CALL FOR CHANGE” เป็นการตอกย้ำความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง ด้วยข้อเสนอหลักๆ ในเชิงกลยุทธ์ให้กับมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนด้านการเกษตร ดังนี้

- ต้องมีการวางแผนกลยุทธ์ของสถาบัน (คณะ/สาขา) เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน
- ขยายกลุ่มผู้เรียนให้กว้างขึ้น โดยสอดคล้องหรือผสมผสานการเรียนการสอนด้านการเกษตรในหลักสูตรต่างๆ ของมหาวิทยาลัย (agriculture across the curriculum) ทั้งในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป และวิชาเลือกที่ผู้สอนร่วมกันสร้าง
- ปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน
- ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนของผู้สอน
- ส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเห็นคุณค่าของการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
- เสริมสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนและวิทยาลัย

ที่จริง การอ่านหนังสือเล่มนี้ ควรเริ่มด้วย **บทสรุปสำหรับผู้บริหาร** ซึ่งมีความยาว 13 หน้า มีเนื้อหาที่เข้มข้นแต่กระชับชัดเจน โดยเฉพาะข้อเสนอแนะ 9 ข้อ ที่หนักแน่น ครอบคลุมรายละเอียดที่เสนอไว้นั้นแต่ละบท

สุดท้าย ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารและอาจารย์ในสาขาเกษตรศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง ควรอ่านรายงานเชิงวิเคราะห์วิพากษ์เล่มนี้อย่างยิ่ง